

BLOG BROJ: 31

AKTUELNA VANJSKA POLITIKA
II GODINA IZDANJA

**FRANCUSKA: OD PREDSJEDNIČKIH IZBORA
I PITANJA KOHABITACIJE DO ZAPADNOG BALKANA**

AUTOR: MARKO LONČAR
Maj 2022.

Program: Aktuelna vanjska politika

Aktuelna vanjska politika je platforma namijenjena mladim aktivistima/kinjama za izradu i objavu kratkih online članaka u različitim formatima (analiza, blog, policy brief i sl.) o aktuelnim temama iz sfere vanjske politike usmjerene ka ili vođene od strane BiH. Platforma je prostor gdje mladi mogu da kreiraju sopstveni sadržaj, razvijaju svoju ekspertizu i dobiju prostor u javnosti.

Više informacija na: www.fes.ba i www.vpi.ba

Impressum

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) | ured u BiH
Kupreška 20, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Odgovorni: Dr. Peter Hurrelbrink
Tel.: +387 33 722 010
Fax: +387 33 613 505
e-mail: fes@fes.ba
www.fes.ba
DTP: Adisa Ošijan
Naslovnica: Korišteni dizajn ilustracije od Starline - Freepik.com
Publikaciju možete naručiti na e-mail: fes@fes.ba. Stavovi, mišljenja i zaključci u ovoj publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove Friedrich-Ebert-Stiftung. Friedrich-Ebert-Stiftung ne garantuje za tačnost podataka koji su izneseni u publikaciji.

Sva prava zadržana od Friedrich-Ebert-Stiftung.

U partnerstvu sa:
Vanjskopolitička inicijativa BH

LONČAR, MARKO
Aktuelna vanjska politika: "FRANCUSKA: OD PREDSJEDNIČKIH IZBORA I PITANJA KOHABITACIJE DO ZAPADNOG BALKANA" / Marko Lončar - Sarajevo : Friedrich-Ebert-Stiftung, 2022. - 4 str. A4 format

FRANCUSKA: OD PREDsjedNIČKIH IZBORA I PITANJA KOHABITACIJE DO ZAPADNOG BALKANA

Autor: Marko Lončar

Kada je 2017. godine objelodanjena ubjedljiva pobjeda Emanuele Makrona u drugom krugu predsjedničkih izbora u Francuskoj, cjelokupan spektar mejnstrim političkih tokova, iako prvobitno poražen, mogao je odahnuti. Međutim, kada je pet godina kasnije identičan odnos snaga objavljen, mali je bio broj onih koji su sa smirajem ispratili situaciju, dok se najveći dio političke scene okrenuo aktivnostima u okviru predstojećih parlamentarnih izbora koji su na programu između 12. i 19. juna ove godine.

Rezultati minulih predsjedničkih izbora mogu se sagledati kroz tri kolone na koje francuski partijski sistem ostaje podijeljen. Naime, činjenica da su po prvi put u istoriji Pete republike dva ista kandidata u dva vezana izborna ciklusa ušla u drugi izborni krug sa istim konačnim rezultatom jedinstven je primjer, koji ne samo da oslikava prethodno 2017. utvrđeni krah tradicionalnog dvopartijskog sistema nego potvrđuje i nedostatak novih alternativa. Prvi utisak još od minule godine kada su postajala poznata prva imena predsjedničkih kandidata, te rezultati istraživanja javnog mnjenja, [ukazali su na ogromnu krizu sa kojom se već duže vremena suočavaju partije lijeve provenijencije, odnosno trend nazapamćene popularnosti desnih partija.](#)

Tako je desnica u potpunosti dominirala unutar javnog mnjenja mjesecima uoči aprilskih izbora sa čak četiri popularna kandidata s ovog dijela ideološkog spektra od čega su dva viđena kao predstavnici njegovog samog kraja, odnosno Marin le Pen i Erik Zemur. Od prethodnog izbornog poraza u drugom krugu, kada je osvojila dvostruko manji broj glasova od Emanuela Makrona, [Le Penova je nastojala rebrendirati stranku pomjerajući je ka centru, što je simbolički oličeno kroz preimenovanje iz Nacionalnog fronta u Nacionalno okupljanje.](#)

[Pored toga, na planu politika, stranka je prošla transformaciju iz evrofobične u evroskeptičnu odrekavši se napuštanja Evropske unije i evrozone, a sve sa ciljem uvećanja izgleda za izborni trijumf.](#) Iako se krajem protekle godine činilo da bi kandidatura Erika Zemura, poznatog medijskog lica marokanskog porijekla izrazito desnih stavova, mogla pokvariti planove Le Penovoj te odvući veliki broj desnih birača, to se nije desilo. [Uprkos rezultatima ispitivanja javnog mnjenja u tom periodu, kada je Zemur slovio za drugog favorita,](#) kako se izborni dan približavao tako su opadali i njegovi rejtinzi. Na gotovo istom fonu pronašla se i kandidatkinja Republikanaca, nekada za nijansu uspješnije strane u francuskom dvopartijskom sistemu, pa je Valeri Pekres povremeno izazivala pažnju no isto tako gubila pozornost tokom same kampanje. To je doprinijelo istorijskom najlošijem rezultatu ove stranke na predsjedničkim izborima sa 4,8% osvojenih glasova, [Razmjer ovog debakla, između ostalog, oslikava i šteta u vidu nerefundiranih sredstava uloženi u kampanju za šta je preduslov udio od 5% u biračkom tijelu,](#) a što svakako na simboličan način prikazuje niske grane stranke čija su nekada zaštitna lica bili lideri poput Šarla de Gola ili Žaka Širaka.

Nasuprot pozitivnom trendu rasta popularnosti desnice, francuska ljevica je istovremeno prolazila kroz najveću krizu tokom Pete republike. Socjalisti, koji su do prije svega nešto više od pet godina imali vlast u svojim rukama za vrijeme Fransoe Olanda, ovog puta su posegli za rješenjem u vidu gradonačelnice Pariza An Idalgo. Ipak, Idalgova za vrijeme čijeg mandata je Pariz dobio domaćinstvo Olimpijskih igara 2024, još od objave kandidature se izrazito loše kotirala među kandidatima ne približivši se niti jednom dvocifrenom udjelu podrške. To je kulminiralo nezapamćeno lošim izbornim rezultatom druge doskora mejnstrim stranke sa svega 1,75% osvojenih glasova. Ipak, na ljevici su se odvile krupne promjene u finišu kampanje u kojoj je Žan-Lik Melanšon furioznom usponom popularnosti u javnom mnjenju za svega nešto više od jednog procenta glasova ostao izvan drugog kruga, odnosno iza Marin le Pen.

Upravo u procjepu dva kraja ideološkog spektra Emanuel Makron uspješno pliva već šestu godinu u nizu. Ovakve okolnosti, usljed kraha dvopartijskog sistema i utemeljene odbojnosti usmjerene ka krajnjoj desnici, Makrona su i dovele na vlast 2017. godine. Ove godine su ga učinile i jedinim predsjednikom koji je obnovio svoj mandat u posljednjih dvadeset godina, odnosno još od izborne reforme i drugog mandata Žaka Širaka. Makron u potpunosti svjestan okolnosti koje ga okružuju, prepustio je scenu svojim protivkandidatima veoma kasno objavivši kandidaturu, ali isto tako organizujući tek jedan veliki predizborni skup. Bilo je to i više nego dovoljno za pobjedu u prvom, a isto tako i u drugom krugu predsjedničkih izbora. Makron je pasivnošću ušao u istoriju Pete republike kao tek četvrti predsjednik sa dva mandata po čemu će biti pamćen rame uz rame sa Šarlom de Golom, Fransoom Miteranom i Žakom Širakom, no izborni rezultati zagrebani ispod površine otkrivaju mnogo više nego li na prvi pogled.

Naime, krajnja desnica iako još jednom poražena nikada nije bila bliža konačnom cilju u sklopu francuskog predsjedničkog sistema, a sa 41,5 odsto podrške u drugom krugu Le Penova je za 8 procenata popravila prethodni rezultat iz duela sa Makronom. Činjenica da je dvoje od pet Francuza dalo podršku kandidatu krajnje desnice umnogome oslikava obim promjena i društvenog nezadovoljstva akumuliranog prethodnih godina dok pruža nikada stabilniju osnovu partijama sa ovog dijela spektra pred godine globalne neizvjesnosti pred nama.

Kako god, [izborni, a kroz njega i politički, sistem Pete republike sačinjen je tako da su predsjednički izbori, koji se održavaju na većinskom principu, višestruko značajniji od bilo kojih drugih izbora koji se održavaju u ovoj zemlji bilo da su to parlamentarni, evropski, regionalni ili pak lokalni.](#) Peta republika je tri puta tokom svog gotovo sedmodecenijskog trajanja bila suočena sa kohabitacijom, odnosno podijeljenom vlašću između zakonodavne i izvršne grane vlasti, što je naročito obilježilo posljednju deceniju prošlog

vijeka kada su se odvijale dvije kohabitacije na tradicionalnoj relaciji Republikanci-Socijalisti. Shodno nestabilnostima koje su česte kohabitacije tada prouzrokovale, izmijenjen je izborni sistem smanjenjem trajanja predsjedničkog mandata sa sedam na pet godina tako da se parlamentarni izbori održavaju neposredno nakon predsjedničkih. Ovo je uslovalo izbjegavanje kohabitacije prilikom svih od tada održanih parlamentarnih izbora, a sve na osnovu transfera popularnosti partije ili koalicije partija oko tek izabranog predsjednika. Tako je i Makronova partija U pokretu, iako debitant kao i njen lider, osvojila apsolutnu većinu u ovakvom većinskom izbornom sistemu.

Pitanje koje se postavlja jeste kakve su mogućnosti da se kohabitacija vrati na scenu obzirom na nepopularnost koju Makron uživa u francuskoj javnosti iako je početkom aprila lako i ubjedljivo potvrdio još jedan mandat u Jelisejskoj palati. Odgovor na to pitanje ne uliva mnogo optimizma opoziciji, [na šta su pažljivo mislili kreatori izborne reforme početkom vijeka](#), no ipak ostavlja prostor za neočekivan rasplet događaja nakon posljednjih aktuelnosti unutar francuskog političkog društva. Partije lijeve provenijencije koje ni u kom slučaju nisu pristajale na saradnju pred prvi krug predsjedničkih izbora, što će ih kasnije ostaviti bez drugog kruga kome je Melanšon bio prilično blizu, [sada su oformile ideološki šaren blok lijevih stranaka. One su okupljene oko Melanšonove partije. Nepokoriva Francuska u koji su prvobitno pristupile Ekološka i Komunistička stranka da bi im se prvih dana maja \(simbolično li?\) pridružila i Socijalistička partija uprkos brojnim protivnicima ovakve odluke unutar njenih redova.](#)

Usljed strukture francuskog izbornog sistema, uoči parlamentarnih izbora Makronovoj stranci U pokretu opasnost ne predstavlja desni blok. Naime, desni blok, prvenstveno Nacionalno okupljanje uživa procentualno veliku podršku francuskih birača koja prelivena u većinski izborni sistem ostaje ekstremno podzastupljena. Tako je ova stranka na parlamentarnim izborima 2017. godine osvojila tek

osam od ukupno 577 mandata uprkos 13% ukupnog udjela osvojenih glasova. Na jedinim francuskim izborima koji se odvijaju po proporcionalnom principu, a to jeste na izborima za Evropski parlament, Nacionalno okupljanje, ironično li, odnijelo je pobjedu 2019. godine. No, u ovakvim okolnostima jedino blok lijevih partija ima kakvu-takvu priliku da ugrozi Makronov potpuni trijumf te Melanšona dovede na premijersku poziciju vraćajući kohabitaciju u politički život Francuske.

Da bi do ovakvog scenarija i došlo, [biće neophodno da mladi glasači, koji su doprinijeli neočekivano uspješnom izbornom rezultatu po Melanšona](#), negiraju predikcije koje predviđaju kako će se u izrazito manjem broju odazvati glasanju na parlamentarnim izborima. Stoga će Melanšon sa ostatkom lijeve koalicije biti u poziciji da animira prvenstveno ovu ciljnu grupu kako bi izmijenio istoriju Pete republike, [iste one čiji kraj zagovara kroz ustavne promjene i uspostavljanje nove, šeste republike, što bi, između ostalog, označilo i kraj većinskog izbornog sistema](#).

Kada je riječ o statusu Zapadnog Balkana u francuskoj javnosti, ova tema usljed ukrajinske krize nije imala značajan udio u spolnopolitičkim diskusijama kandidata tokom kampanje. Kurs koji je Makron postavio za vrijeme prvog mandata i dalje će biti osnova pozicioniranja Pariza prema regionu. Svakako, [na umu treba imati uspostavljanje nove metodologije prilikom vođenja pristupnih pregovora](#), što je direktna posljedica francuskog insistiranja na jasnijoj evropskoj perspektivi država regiona nakon što je Francuska blokirala dalji napredak evropskog puta Albanije i Sjeverne Makedonije krajem 2019. godine.

Posljednji signali iz Pariza, takođe uslovljeni događajima u Ukrajini, odnosno neočekivano ranim početkom evropskog puta Ukrajine, Moldavije i Gruzije, koje su već predale ispunjene upitnike Komisiji, signaliziraju obnovu koncepta „Evrope u više u brzina“.

Ovo je bila ideja prisutna u evropskoj javnosti još prije nekoliko godina, a početkom maja je ponovo dobila na značaju. Naime, [Makronova ideja jeste stvaranje još jedne evropske zajednice](#), koja bi predstavljala nešto širi krug evropske političke saradnje kao alternativa punopravnom članstvu u Uniji pod opravdanjem nedovoljnog apsorpcionog kapaciteta iste. Tu zajednicu činile bi države Zapadnog Balkana, zemlje trenutno obuhvaćene programom Istočnog partnerstva, prvenstveno prethodno pomenuti trojac, ali i Ujedinjeno Kraljevstvo, Island i Švajcarska. [Na prvi pogled ovi signali iz Pariza ne idu „pod ruku“ sa stavovištima zvaničnog Berlina koji su fokusirani na podsticanje i ubrzanje procesa integracija Zapadnog Balkana te potenciranje Berlinskog procesa](#). Kako god, odgovor na ovo pitanje mogao bi stići veoma brzo, i to već krajem juna, za kada je Makron najavio samit o Zapadnom Balkanu na samom kraju francuskog predsjedavanja Savjetom Evropske unije, a istovremeno i na samom početku postizbornog perioda i drugog petogodišnjeg mandata – onog u kome će mu ruke biti znatno određenije nego što je to slučaj bio u prvom mandatu.